

להיות זבוב על הקיר

התערוכה "חשמליה" של עווד הירש משקפת נקודת מפנה ביצירתו. קדושת הקולקטיב מומרת בחשיבות הפרט, בחיים הקיבוציים ובאמנות

שוש גרץ

התערוכה "חשמליה" של האמן עווד הירש (בן קיבוץ אפיקים) המוצגת עתה בגלריית כברי מסמנת נקודת מפנה ביצירתו; נקודת מפנה המשקפת את התמורות הערכיות שחלו בקיבוץ בין ראשיתו האידיאולוגית לאחריתו המופרטת. הן בעבודותיו המוקדמות והן ב"חשמליה", הירש מתבונן וחוקר את החברה הקיבוצית, על הקודים הפנימיים שלה, בעיניים של אנתרופולוג שאינן חפות מנימה משועשעת ואירונית.

עבודות הווידאו המוקדמות של הירש מעלות באוב את ערכי הקיבוץ מימיו הראשונים בפרט את ערך העבודה, עבודת האדמה ועבודת הכפיים, והערפת הקולקטיב על פני הפרט וצרכיו. בכל עבודותיו מתגייסת "הקבוצה" למאמץ פיזי סיופי משותף ועומלת בפרך למען מטרה אבסורדית, מופרכת וחסרת תוחלת, או שמה למען מטרה אוטופית, בדומה לחזונו של חלוצי ומייסדי הקיבוץ שביקשו ליצור "אדם חדש" ו"חברה חדשה" ברוח האידיאולוגיה הציונית-סוציאליסטית. בתערוכה "כפר" שהוצגה ב-2017 במרכז ההנצחה בטבעון,

צילום: צחי גולדשטיין

מתוך "חשמליה"

(עליה כתבתי תחת הכותרת "כפל מבט", "הזמן הירוק", 19.1.2017) הציג הירש, בין היתר, את עבודת הווידאו: "טרקטור" (2014). בעבודה זו, שצולמה בשחור-לבן ובה נוקט הירש במהלך אוקטימורוני, נראים אנשי עמל המנסים במעין חפירה ארכיאולוגית ובאמצעים פרימיטיביים - בעזרת קלשונים, אתים ואף בידיהם, לחלץ ולהשיג את הקימה הטכנולוגית קרי, טרקטור שנטמן באדמה. בעבודה זו הירש עושה שימוש בוויזואליות צילום ממערף הציפור ומלמטה כלפי מעלה, וזווית צילום ששירתו בעבר את התעמולה הסובייטית ואומצו בהמשך, בתקופת ה"יישוב", על ידי צלמי "קרן הקיימת לישראל" ו"קרן היסוד" לצרכי התעמולה הציונית. הירש עושה שימוש בוויזואליות נמוכה על מנת להאריך את פניו של החלוץ העמל ואת עלינותו המוסרית, פנים הממלאות את מרחב הפריים ונראות על רקע מרחב השמיים. בוויזואליות עילית, הירש עושה שימוש כדי להדגיש את הקולקטיב, "הקבוצה" העמלה, את אחידותה נטולת הפנים האינדיבידואליות. לא רק בוויזואליות הצילום אלא גם בתכניו ה"טרקטור" מהדהד את נושאו של הצילום הציוני המגויס שהתמקד בעבודת החלוץ בבניין הארץ, בעבודתו את האדמה ובעיקר בהישגיו הטכנולוגיים.

קבוצה טגורה

בתערוכתו העכשווית "חשמליה" מוצבים על קירות הגלריה שישה מסכי טלוויזיה כשבכל אחד מהם מוקרנים פניה של דמות אחת נפרדת. הצופה הנכנס לחלל הגלריה חווה ברגע הראשון העדר אוריינטציה בתוך בליל הקולות העולים מהמסכים השונים. לאחר

שהות מה, כשעולה בירי הצופה להפריד מתוך בלילת הקולות משפטים נפרדים ולשייכם לפנים ולדובר ספציפי, אזי הוא חש עצמו כ"זבוב על הקיר" המצותת לשיחה המתנהלת בין קבוצה סגורה של אנשים בעלי קוד שיח משל עצמם, שיחה שמרבית תכניה נותרים בלתי נהירים עבורו. מהטקסט המלווה את התערוכה שכתבה אוצרת התערוכה, תמר הורביץ ליבנה, מתבאר המשוחחם הנגש החשמלאים של קיבוץ כברי, הנפגשים מידי יום, ש"תועדו בזמן הפסקת הקפה של עשר. העבודה צולמה באחד מימי החורף הסוערים... ימים שבהם נשבר עוד שיא בצריכת החשמל... החשמלאים עסקו בשיחתם בניסיון לאמוד את נזקי הסופה הראשונה ולהיערך לסופה המתקרבת." השיחה המתנהלת בין החברים המצולמים נוגעת וקשורה בעיקר לתחום התמחותם ודוניה במונחים מקצועיים אך גולשת גם להווי המקומי ואף לפוליטיקה הארצית, מעגל שיח המותיר את הצופה כזר ומחוצה לו.

המפנה שחל בין עבודותיו המוקדמות של הירש לזו העכשווית, "חשמליה", משקף את התמורות שחלו בקיבוץ בין ראשיתו האידיאולוגית לאחריתו המופרטת והפוסט-סוציאליסטית. קדושת הקולקטיב "חסר הפנים" האינדיבידואליות שעמד במרכז עבודותיו המוקדמות של הירש, מומר עתה ב"חשמליה" בחשיבותו של הפרט ובפניו של היחיד. ערך העבודה הפיזית-גופנית המאומצת, הפרימיטיבית, מומרת ב"חשמליה" בדיבור, בשיחה, בהתמקצעות ובהתמקדות ב"ראש". גם תחושת השייכות לקולקטיב מומרת ב"חשמליה" בהשתייכות למעגל החברתי

המצומצם של מקום העבודה. בחלל הסמוך לגלריה מוצגת עבודת וידיאו נוספת של הירש המכונה "בצל" (2005) שצולמה בקיבוץ. כאן מופיעים בזה אחר זה, בעריכה תזויתית, חברי הקיבוץ המבוגרים והקשישים כשהם עומדים בתנוחה חזיתית, מישרים מבטם למצלמה ונוקבים בכינוי שדבק בהם בקיבוץ. בעבודה זו הירש מטיב לפצח את הקודים והצפנים הייחודיים להווייה החברתית-תרבותית של הקיבוץ, צפנים שהצופה הזר להם יתקשה לפענחם.

עווד הירש, "חשמליה", אוצרת: תמר הורביץ ליבנה, גלריית כברי, עד 30.04

ציו מבטן

לא הרחק מגלריית כברי, בקיבוץ לוחמי הגטאות ב"אוסף קופפרמן" מוצגת התערוכה המשובחת "קורות מקשרות" של האמן סאהר מיעארי. בין עבודותיו בתערוכה מוצג המיצב "רפסודה" המוצב על רצפת חלל התצוגה ומורכב מקורות עץ שעליהן מונחים בצמידות שני מלבנים גדולי ממדים העשויים מבטון כשבאחד מהם נותרו כצלקות הפסים הישרים והמקבילים של תבנית הציקה. מיצג ה"רפסודה" מתייחס באופן הדוק הן להיבט הביוגרפי והן להיבט הצורני בעיצורו של קופפרמן. בעברו היה קופפרמן, בדומה לאמן, פועל בניין. גם הפסים הישרים המקבילים וגוון הבטון האפרפר ב"רפסודה" יוצרים דואט הרמוני עם ציוריו של קופפרמן, ציורים התלויים על קירות חלל התצוגה וחובקים את מיצבו של מיעארי. בחלל המרכזי והסמוך מוצגת התערוכה הקבוצתית רבת המשתתפים "דברות ודברים" בה כל אמן מציג עבודה המתייחסת ומהווה את גרסתו האישית לדיבור אזה, אותו בחר, מתוך עשרת הדיבורות המקראיות.

סאהר מיעארי, "קורות מקשרות", אוצרת: טל בכלר, "אוסף קופפרמן", קיבוץ לוחמי הגטאות, ללא מועד סיום תערוכה קבוצתית, "דברות ודברים", אוצרת: עידית לכבי ובאי, "אוסף קופפרמן", קיבוץ לוחמי הגטאות, עד סוף מאי